

МААЛЫМАТТЫК ТЕХНОЛОГИЯНЫН БИЛИМ САПАТЫНА ТИЙГИЗГЕН ТААСИРИ

ВЛИЯНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА КАЧЕСТВО ОБРАЗОВАНИЯ

THE IMPACT OF INFORMATION TECHNOLOGY ON THE QUALITY OF EDUCATION

Аннотация. Бул макалада маалыматтык технологиянын жалпы түшүнүгү, анын билим сапатына тийгизген таасири, артыкчылыктары жана көйгөйлөрү жөнүндө сөз болмокчу. Макалада маалыматтык технологиянын орто мектептерде колдонуу мүмкүнчүлүктөрү, келечектеги жааш муундарга тийгизген оң жана терс сапаттары жана орто мектептеги мугалимдерден алынган сурамжылоонун жыйынтыктары ачылып берилмекчи.

Аннотация. В этой статье пойдет речь об общем понятии информационных технологий, их влиянии на качество образования, преимуществах и проблемах. В статье будут раскрыты возможности использования информационных технологий в общеобразовательных школах, положительные и отрицательные качества будущих молодых поколений, а также результаты опроса учителей общеобразовательных школ.

Abstract. This article is focused on the general concept of information technology, its impact on the quality of education, advantages and problems. The article will reveal the possibilities of using information technology in secondary schools, the positive and negative impacts for young generations, and the results of a survey of secondary school teachers.

Түйүндүү сөздөр: маалыматтык технология, санариптик технология, технологиялык каражаттар, билим сапаты, окутуу процесси, онлайн окутуу формасы, дистанттык окутуу формасы, окутуу платформасы.

Ключевые слова: информационные технологии, цифровые технологии, технологические средства, качество образования, учебный процесс, онлайн-форма обучения, дистанционная форма обучения, обучающая платформа.

Keywords: information technology, digital technology, technological means, quality of education, learning process, online learning form, distance learning form, learning platform

Азыркы күндө биз аалам мейкининде технологиянын өнүгүүсү бир кыйла жогорулаган, санарип-тештирүү мезгилинде жашап жатабыз. Баарыбызга белгилүү болгондой, 21-кылым билим алуунун да, байланышуунун да өзгөчө бир формасы катары, башкача айтканда аралыктан байланыш жүргүзүү үчүн ыңгайлуу шартты түзө алды.

Маалыматтык технология термини биринчи жолу 1958-жылы Harvard Business Review журналында жарыяланган макалада пайда болгон, авторлору болуп Гарольд Дж.Ливитт жана Томас Л.Уислер «жаңы технологиянын азырынча бирдиктүү аталышы жок» - деп белгилеп кетишкен. «Биз аны маалыматтык технология деп атайбыз» деп аныкташып, алардын аныктамасын иштетүү ыкмаларынын 3 категориясынан тургандыгын баса белгилешкен. Алар: чечимдерди кабыл алуу үчүн статистикалык жана математикалык ыкмаларды колдонуу менен жогорку даражадагы ой жүгүртүүнү моделдөө деп белгилешкен. Мындан тышкары маалыматтык технология боюнча А.Л. Назаренконун, Э.С.Полаттын, Л.М.Сухареванын, А.А.Андреевдин жана башкалардын эмгектеринен көрө алабыз.

Бүгүнкү күндө жаңы маалыматтык технологияларды колдонбой туруп билим берүүнүн сапатын жогорулатуу мүмкүн эмес, ал эми мектептерди маалыматташтыруу приоритеттүү багыттардын бири болуп саналат.

Башталгыч класстын мугалимдеринин ишинде маалыматтык технологияларга киришүүсү билим берүүнү модернизациялоо, билим берүүнүн сапатын жогорулатуу, билим берүүнүн жеткиликтүүлүгүн жогорулатуу, инсандын гормониялуу өнүгүшүн камсыз кылуу, маалыматтык мейкиндикте өзүн багыттоо маселелери боюнча негизги максатка жетишүүгө өбөлгө түзөт. Маалыматтык технологияларды башталгыч класстын окуу процессинде колдонуу аны модернизациялоого гана эмес, эффективдүүлүктү жогорулатууга, окуучуларды мотивациялоого, ар бир окуучунун жеке өзгөчөлүгүн эске алуу менен процессти дифференциялоого мүмкүндүк берет.

Билим берүү процессинде маалыматтык-компьютердик технологияларды колдонуу мугалимдин кесиптик чеберчилигин жогорулатууга, билимди өз алдынча өздөштүрүүнүн натыйжалуулугун жогорулатууга, окуучунун инсандыгын өнүктүрүүгө жана окуучуну маалыматтык коомдо ыңгайлуу жа-шоого даярдоого өбөлгө түзөт.

Башталгыч класстын сабактарында маалыматтык технологияны колдонуу төмөнкүлөргө мүмкүндүк берет: окуучуларды багыттоо жөндөмүн өнүктүрүү курчап турган дүйнөнүн маалымат агымы: чеберчилик же чыгармачылык менен иштөөнүн практикалык ыкмалары азыркы кездеги техникалык каражаттар: тартып түшүндүрүү жана иллюстрациялуу окутуу ыкмасы бала тарабынан жасалган иш тарбиялык иштердин активдүү субъектиси. Бул окуучулардын аң сезимдүү билим алуусуна көмөктөшөт: окуучулардын таанып-билүү активдүүлүгүн активдештирүү; жогорку эстетикалык деңгээлдеги сабактарды өткөрүү; колдонуу менен окуучуга жекече мамиле кылуу көп деңгээлдүү милдеттер. Презентациялар колдонулган сабактардын фрагменттери заманбап сабакты түзүүнүн негизги принциптеринин бири – жагымдуулук принцибин чагылдырат. Сабакта компьютердик тесттерди жан оюн тесттерин колдонуу мугалимге кыска мөөнөттүн ичинде окуп жаткан материалды өздөштүрүү деңгээлин объективдүү картинасын алууга жана аны өз убагында оңдоого мүмкүндүк берет. Сабактар жогорку эмоционалдык чыңалуудан арылууга жана окуу процессин жандандырууга жардам берет.

Коомдогу ар түрдүү жаңылыктар жана өзгөрүүлөр билим берүү багыттарына да түз таасирин тийгизип келет. Эң мыкты мисал катары баарыбызга белгилүү болгондой Кыргызстанда 2020-жылдын 16-мартынан тарта баардык билим берүү мекемелеринде окутуунун салттуу түрү токтотулуп, аларды онлайн жана дистанттык формада улантуу жарыяланган. Ошол убакыттан бери заманбап усулдарды колдонууда биздин өлкөдө кээ бир окутуучу, студент жана ата-энелер ар кандай кыйынчылыктарга дуушар болгону чындык. Ал түгүл кандайдыр бир жаралган маселелердин негизинде анын чечүү жолдору изилденип, айрым ЖОЖдордо жана билим берүү мекемелеринде ата-энелер жана окуучу, студенттер үчүн кеңеш катары усулдук материалдар да чыкты.

Компьютердик жана коммуникациялык технологиялардын интеграциясы табигый түрдө салттуу формалдуу билим берүүнүн, атап айтканда, окуу субъекттеринин педагогикалык өз ара аракеттенүүсүнүн эки аспектинин жана билим берүүнүн мазмунун өзгөрүшүн шарттады. Мугалим менен окуучулардын өз ара аракеттенүүсүнүн түрлөрүнүн өзгөрүшү окутуунун методикасынын өзгөрүшүн шарттайт. Ошондуктан азыркы дидактикадагы ар түрдүү усулдарды изилдөө үчүн актуалдуу бойдон калууда. Билим берүүнүн мазмунунун өзгөрүшү окуу материалдарынын мүнөзүнү жана түрүнө таасирин тийгизет.

ЮНЕСКОнун билим берүү уюмунун глобалдык баяндамасында биздин мезгилде маалыматтык технологияларды ар кандай билим берүү системаларында колдонуунун үч компоненти аныкталган:

Биринчиси (салттык) – окуучулардын компьютердик сабаттуулугун минималдуу деңгээлде ээ болушун камсыздоо каражаты катары колдонуу

Экинчиси – окуу планын колдоо жана байытуу каражаты катары колдонуу;

Үчүнчүсү – мугалимдер менен окуучулардын өз ара аракеттенүүсүнүн каражаты катары колдонуу.

Жогоруда көрсөтүлгөн компоненттерден сырткары маалыматтык технологияны окуунун баардык түрлөрүндө колдонууга мүмкүндүк берет. Алардын ичинде окуунун дистанттык же аралыктан окутуу түрү, онлайн жана оффлайн түрлөрү болуп саналат. Онлайн жана аралыктан окутуунун түрлөрү да маалыматтык-компьютердик технологиянын жардамы аркылуу ишке ашырылат.

Баарыбызга белгилүү болгондой, 2019-жылы бүткүл дүйнөлүк пандемия жеке коомдун өзгөрүүсүнө гана эмес, билим берүү процессин үзгүлтүккө учуроосуна да алып келген. Мектептен баштап жогорку окуу жайларында, орто окуу жайларында жана мектепке чейинки билим берүү мекемелеринде окутуунун формасы катары онлайн окутуу жарыяланганы бардык коомчулукту олуттуу маселеге салган. Маалыматтык технологияны аз деңгээлде болсо да өздөштүрүү маселелери алдыга коюлуп, көптөгөн билим берүүчүлөрдүн ишин татаалдаткан. Ошол кезден тарта Республикабыз билим берүү мекемелерине маалыматтык технологияларды жабдуу маселесин алдыга коюп, аларды ар кыл маселелерде күтүүсүздөн колдонуу мүмкүнчүлүктөрүн эске алышты. Изилдөө ишибиздин алдына койгон максаттарды эске алуу менен орто мектеп мугалимдеринен маалыматтык технологиянын билим берүүдө тийгизген таасирин жана колдонулган технологиянын окуучуларга тийгизген таасирлерин, аларды колдонуудагы көйгөйлөр жана артыкчылыктарын билүү максатта сурамжылоо жүргүзүүнү туура таптык. Пикирлердин көз карандысыздыгын камсыз кылуу үчүн анкета анонимдүү түрдө жүргүзүлдү. Анкетага кыскача 10 суроо киргизилди (анкетанын үлгүсү 1-тиркемеде берилди) жана ар бир суроого жооптордун 3төн 10го чейинки варианттары сунуш кылынган. Жалпысынан суроолордун орчундуу бөлүктөрүн маалыматтык технологияларды колдонуу, анын билим сапатына тийгизген таасирин аныктоо максатта түзүлгөн суроолор ээледі.

Бул сурамжылоо төмөнкүдөй максаттарга багытталды:

- Билим берүү мекемелеринде маалыматтык технология каражаттары жетиштүү же жетишсиз экендигин аныктоо;
- Мугалимдер иштеген жайда маалыматтык технологияларды колдонуу мүмкүнчүлүктөрү бар же жок экендигин аныктоо;
- Окутуу процессин ийгиликтүү жүргүзүүдө жана билим деңгээлди көтөрүүдө мугалимдер үчүн кандай маалыматтык технологиянын түрлөрү керек экендигин билүү;
- Маалыматтык технологияларды колдонуу менен окутуу платформалардын кайсы түрү көп колдонула тургандыгын аныктоо;
- Маалыматтык технологиялар билим сапатаны кандай таасирин бере тургандыгын аныктоо;
- Маалыматтык технологиянын сандык түрү баланын психикасына дегеле анын физиологиялык жана психологиялык өсүүсүнө кандай таасирин бере тургандыгын мугалимдердин көз карашы аркылуу аныктоо;
- Маалыматтык технологиянын түрү катары гаджеттердин бала тарабынан канча жаштан баштап колдонулаарын педагогтук көз карашта берген жоопторун анализдөө.

Сурамжылоого бардыгы 47 мугалим катышты, алардын басымдуу бөлүгүн англис тилинен берген мугалимдер түзөт. Маселенин толук жана объективдүү картинасын алуу үчүн Нарын шаарындагы жана региондогу орто мектептеринин мугалимдеринен катыштырууга аракет кылдык.

Сурамжылоонун сандык жыйынтыктары төмөнкү таблицада чагылдырылды:

Су-роо №	Жооптордун тандалган варианттары									
	а)	б)	в)	г)	д)	е)	ж)	з)	и)	к)
1	47	0	0							
2	28	19								
3	7	18	29							
4	37	42	8	15	18					
5	32	15	0							
6	47	0	0							
7	32	15								
8	Катышуучулардын берген жооптору									
9	6	27	14							
10	47-0	24-23	35-12	21-26	4-43	3-44	12-35	22-25	22-25	22-25

Анализдин жыйынтыгы боюнча заманбап мугалим МКТнын оң касиеттерин эске алуу менен, азыркы чөйрөдө билимге гана ээ болбостон, аны өзүнүн кесиптик ишмердигинде колдоно алышаары белгилүү болду. Окутуунун жаңы формалары катары МКТ куралдарын үйрөнгөн, компетенттүү колдонуу менен бир катар маанилүү дидактикалык милдеттерди чечүүгө болот экендигин көрө алдык:

- биринчи кезекте окутуу процессинин өзүн жакшыртууга умтула алышат;
- окуучулардын жана студенттердин өз алдынча иштөө деңгээлин жана аларды өз алдынча даярдоонун натыйжалуулугун олуттуу жогорулата алышат;
- изилдөө жана изденүү ишмердүүлүгү багытында окуучунун же студенттин окуу процессин активдештирүү мүмкүнчүлүгүнө ээ боло алышат;
- окуучулардын окууга болгон мотивациясынын калыптанышына таасир эте алышат;
- үзгүлтүксүз жана ийкемдүү окутуу процессин камсыз кылуу ж.б.өтүлгөн материалды кайталоо жана бекемдөөдө эффективдүү каражат катары пайдаланылат;
- окуучунун материалды оюн жолу менен өздөштүрө турган ар кандай окуу кырдаалын түзө алышат;
- окуу материалын өздөштүрүүнүн талап кылынган деңгээлин камсыз кыла алышат.

Ошону менен бирге сурамжылоодо айрым жетишпеген жана олуттуу маселелерди эске алуу менен бирге мугалимдер жана окуучулар үчүн төмөндөгү нерселер керек жана маалыматтык технологиянын санын арттыруу үчүн мугалимдерге айрым өнүгүү факторлоруна кыйыр таасирин берери аныкталды:

- мугалимдер өзүлөрүнүн ишмердүүлүктөрүн өркүндөтүүдө, окутуу процессинде натыйжалуу материалдарды даярдоодо жана колдонууда өздүк ноутбуктун жетишсиздиги;

- окуучулар мугалим менен активдүү иш алып барууда маалыматтык каражаттарды колдонуу мүмкүнчүлүктөрүнө жетишээрлик түрдө ээ эмес, башкача айтканда маалыматтык технологиянын түрлөрү компьютердик класстарда бар болсо да айрым окуучулар өзүлөрү каалаган убакта колдоно алышпайт же колдонушпайт;

- маалыматтык технологиянын санариптик түрү баланын өсүп-өнүгүүсүндө алардын көрүүсүнө, сөөктөрдүн түзүлүшүнө, көңүл буруусуна жана эс тутумуна кыйыр таасирин тийгизери аныкталды.

Жыйынтыктап айтканда, маалыматтык технологияларды окуу процессине киргизүүнүн практикалык натыйжасы болуп төмөнкүлөр саналат: окутууну уюштурууну жакшыртуу, окутуунун индивидуалдаштыруусун жогорулатуу; окуучулардын өз алдынча машыгуусунун өндүрүмдүүлүгүн жогорулатуу; мугалимдин ишин жекелештирүү; репликациялоону тездетүү жана педагогикалык практиканын жетишкендиктерине жетүү мүмкүнчүлүктөрүнө ээ болуу; окууга мотивацияны күчөтүү; окуу процессин активдештирүү, окуучуларды жана студенттерди изилдөө иштерине тартуу мүмкүнчүлүгү; окуу процессинде ийкемдүүлүктү камсыз кылуу. Демек, маалыматтык технология билим сапатынын жакшырышына түздөн-түз ылайыктуу, максаттуу жана жемиштүү таасирин берет деп жыйынтыктайбыз.

Адабияттар:

1. Осин А. В. Открытые образовательные модульные мультимедиа системы / А. В. Осин. – Москва: Агентство «Издательский сервис», 2010. – С. 32

2. Позднеев Б.М. Разработка и гармонизация международных и национальных стандартов по информационным технологиям в образовании / Б.М. Позднеев // ИТ – Стандарт 2013 Сборник IV Международной конференции. – 2013. – С. 38.